

Башманівська Л. А.

кандидат педагогічних наук, доцент,
*Житомирський державний університет
імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна*

Башманівська І. В.

викладач,
*Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир, Україна*

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ СМАК ЯК КОМУНІКАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МАЙБУТНЬОГО ФІЛОЛОГА

У період інтеграційних процесів, що відбуваються в сучасному комунікативному просторі, постають нові вимоги до підготовки конкурентоспроможних фахівців. Окрім умінь володіти сучасними технологіями й знаходити потрібну інформацію для отримання знань і набуття вмій з метою використання їх у своїй професійній діяльності, актуальним сьогодні є розвиток художньо-естетичного смаку як комунікативного потенціалу в процесі формування особистості. Наше суспільство сьогодні потребує фахівців, які здатні постійно самовдосконалюватися, приймати самостійні відповідальні рішення в будь-яких ситуаціях, здійснювати творчу діяльність. Саме розвинений художньо-естетичний смак сприятиме вдосконаленню комунікативних та креативних навичок, високому рівню естетичної культури майбутніх філологів. Це дозволить саморозвиватися та критично ставитися до творчості, переосмислювати та

перетворювати інформацію з власного досвіду та отриманого знання.

Значний внесок у вивчення проблеми естетичних та художніх смаків зробили Н. Волошина, І. Зязюн, Д. Кучерюк, Л. Левчук, Л. Масол, Г. Падалка, В. Панченко, А. Соколова, Р. Шульга та інші. Дослідження науковців засвідчують вагому роль художньо-естетичного смаку як важливого фактора діяльності особистості, загальної культури, самовдосконалення та творчого професійного зростання.

Надзвичайно важливим сьогодні є завдання формувати особистість з розвиненим почуттям прекрасного, адже це є показником загальної культури – інтелігентності, освіченості, вишуканості, витонченості художньо-естетичного смаку. Такі риси свідчать про цивілізованість нашого народу. Зазначеними якостями мають володіти й сучасні студенти-філологи, які будуть розвивати естетичні й художні смаки своїх учнів.

Відтак сьогодні завдання полягає в тому, щоб знайти найбільш ефективні засоби свідомого впливу на особистість з метою виховання смаку як комунікативного потенціалу в процесі формування майбутнього вчителя-словесника. Якщо буде сформований художньо-естетичний смак студентів, то це вплине на всю їхню духовно-практичну діяльність, збагатить духовний потенціал, допоможе майбутнім фахівцям бути справді естетично вихованими, інтелігентними. Формування смаків є однією з найважливіших проблем художньо-естетичного виховання, що розвивається в процесі активної діяльності студента, поступово проявляючись у художній творчості та в ставленні до світу прекрасного.

У трактуванні понять «естетичний смак» і «художній смак» немає однієї думки. У більшості джерел ці поняття не

відокремлюються. Зокрема, в УРЕ зазначено, що «по відношенню до творів мистецтва смак естетичний виявляється як художній смак» [4, с. 268].

Така ж думка подається й у довіднику «Естетичне виховання», де зазначається, що естетичний смак є здатністю людини визначати естетичну цінність предметів, явищ дійсності й мистецтва за безпосереднім почуттям. «Щодо оцінки творів мистецтва естетичний смак називають художнім смаком» [2, с. 74].

Не відокремлюються ці поняття й у літературознавчому словнику-довіднику «Nota bene», де трактується естетичний смак як здатність особистості до миттєвої оцінки дійсності й творів мистецтва через естетичні категорії та власний досвід. Особистість із сформованим естетичним смаком може самостійно орієнтуватися у світі художньо-естетичних цінностей, спостерігаючи серед них зародки нових явищ і тенденцій. «Естетичний смак спрямовується естетичним ідеалом людини та її потребами, виявляється в конкретних актах естетичного сприймання і часто супроводжується інтуїтивним осяянням. Естетичний смак об'єктивізується не тільки в смакових оцінках (гарно, чудово, неповторно, розкіш і т.п.), а й в актах вибору і відбору художніх творів, яким вона віддає перевагу в конкретній ситуації. Історія літературної критики, переосмислення й переоцінки художніх творів з плином часу – це значною мірою історія зміни естетичних смаків» [3, с. 253].

Однак спостерігаємо думки вчених, які заперечують ототожнення понять «естетичний смак» та «художній смак». Як вважає Р. Шульга, «естетичний смак не зводиться до художнього смаку, оскільки сферою його застосування є естетичні цінності дійсності та її прояви. Сфера ж художнього смаку – мистецтво, художні цінності» [5, с. 63].

На художньому смаку як особливій модифікації естетичного смаку наголошують Л. Левчук, Д. Кучерук, В. Панченко [1, с. 57]. Дослідники наголошують на тому, що художній смак розвивається на основі естетичного смаку й впливає на нього, формується через спілкування зі світом мистецтва і визначається художньою освітою людини (знанням історії мистецтв, знайомством з художньою літературою, критикою) [1, с. 58].

Не випадково практичному вивченню смаків приділяється стільки уваги, адже смаки показують як рівень естетичного розвитку особистості, так і рівень розвитку загалом. Вважаємо цілком прийнятним і застосування поняття «художньо-естетичний смак», яким має володіти студент-філолог. Це здатність майбутніх учителів бачити естетичну цінність літератури, зокрема творів, які вони вивчають, виявляти власне ставлення до них, сприймати, оцінювати, розвиваючи при цьому свої творчі здібності й використовуючи їх у своїй практичній діяльності. Художньо-естетичний смак проявляється й у вмінні відрізнити справжні мистецькі твори, оригінальні за змістом і формою, від наслідування. Думки й почуття, що виникають під час сприймання художніх творів, закріплюються в художньо-естетичному смаку відповідно до закономірностей, які визначають діяльність молоді людини.

Художньо-естетичний смак означає також здатність отримувати насолоду від прекрасного, потребу створювати це прекрасне в мистецтві, а також у житті. Важливими передумовами гарного художньо-естетичного смаку можемо назвати вміння сприймати гармонію змісту і форми художнього твору, високорозвинене естетичне почуття, здатність бачити естетичну цінність творів, певних явищ у суспільстві.

Розвиток художньо-естетичного смаку відбувається через художнє сприймання творів мистецтва, які впливають на розум і почуття молоді особистості. Від спілкування з мистецтвом залежать естетичні переживання, формування художньо-естетичних ідеалів і смаків.

На розвиток художньо-естетичних смаків можна впливати, керувати процесом їх формування. Це керівництво полягає в з'ясуванні змісту й характеру естетичної інформації, якою володіють студенти, та методів її організації; створенні умов, що активізують сприймання художнього твору з погляду його естетичної вартості; урахування специфіки предмета літератури як мистецтва слова; вироблення самостійних оцінок.

Критеріями художньо-естетичного смаку визначаємо здатність бачити естетичну цінність явищ мистецтва й дійсності, виявляти власне ставлення до них; уміння орієнтуватися у світі художньо-естетичних цінностей, сприймати, аналізувати, оцінювати твори мистецтва, розвиваючи свої творчі здібності й використовуючи їх у практичній діяльності; прагнення відчутти й зрозуміти прекрасне і потворне й висловити власну оцінку; уміння обирати художні твори високої художньо-естетичної вартості.

Отже, формування художньо-естетичних смаків відбувається через сприймання прекрасного, емоційну оцінку, переживання, естетичний аналіз. Художньо-естетичний смак є важливою характеристикою особистого ставлення до дійсності й показує рівень самовизначення кожної людини, здатність до індивідуального відбору естетичних цінностей, самовиховання, саморозвитку й містить багатий комунікативний потенціал у процесі формування особистості студента-філолога.

Список використаних джерел:

1. Естетика: Підручник / Л. Т. Левчук, Д. Ю. Кучерюк, В. І. Панченко; За заг. Ред. Л. Т. Левчук. К.: Вища школа, 1997. 399 с.
2. Естетичне виховання: Довідник / В. І. Мазепа (керівн. Авт. Колект.), А. В. Азархін, В. С. Горський та ін; Упоряд. Н. О. Яранцева. К.: Політвидав України, 1988. 214 с.
3. Літературознавчий словник-довідник «Nota bene» / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. К.: ВЦ «Академія», 1997. 752 с.
4. Українська радянська енциклопедія. К.: Гол.ред. УРЕ, 1980. Т. 5. 568 с.
5. Шульга Р. П. Искусство и ценностные ориентации личности // АН УССР. Ин-т философии; Отв.ред. В.П. Михалев. К.: Наук. Думка, 1989. 120 с.

